

Senatorska

Dzielnice: Śródmieście

Osiedla: Śródmieście Północne

Atrybuty: Nazwy pamiątkowe Od dat i wydarzeń historycznych

Rok utworzenia nazwy: XVII wiek

Opis

Tędy jechali senatorowie na pole elekcyjne.

Do 1954.05.20 taką samą nazwę nosiła dzisiejsza ul. Dankowicka.

Ciekawostki

Był to początkowy odcinek traktu królewskiego na Kraków, którego początek stanowiła Brama Krakowska. Na początku ulica nazywała się Kozia lub Bykowa, od pastwisk, przez które biegła. W XV w. drewniana zabudowa istniała tylko od Bramy do ul. Miodowej. Dopiero w XVI w. zaczęli budować tu swoje rezydencje miejscowi dygnitarze (Leszczyński, Sapiecha, który otrzymał dwór od Anny Jagiellonki), stały tu również browary i słodownie. Już w XVII w. stało tu 11 dworów magnackich, a 100 lat później 9 pałaców, 6 kamienic i 6 domów. Część ulicy przy kościele zwana była Reformacką. Wtedy mieszkało tu ponad 1,5 tys. Żydów, co stanowiło 50% mieszkańców ulicy. W czasie potopu szwedzkiego większa część ulicy została zniszczona. W XIX w. powstawały nowe kamienice, do XX w. ulica stale się rozbudowywała. Do 1939 ulicą przejeżdżała większość linii tramwajowych. W czasie wojny jednak ulicę zniszczono prawie w całości. Po 1945 tory tramwajowe zlikwidowano i odbudowano tylko część ulicy.

Stan obecny:

[Senatorska 5](#): kamienica z XVIII w. z dekoracją z końca tegoż wieku. Zburzona w czasie II wojny, odbudowana w uproszczeniu po 1945.

[Senatorska 6](#): przed wojną mieścił się tu sklep firmowy z kawiolem Szelechowa. Obok mieściła się firma Alojzy Ludwig, czyli sklep z norymberszczyzną, firma zegarmistrzowska Lilpopa, księgarnia Hoesicka, cukiernia Riese i Piotrowskiego, firma jubilerska Głaziewicz...

Nr 7: kamienica z poł. XVIII w.

[Senatorska 8](#): kamienica Małachowskiego. W obecnej postaci z 1787-8 zbudowana wg proj. Szymona Bogumiła Zuga. Częściowo zniszczona w 1944, odbudowana w 1949-50 pod kierunkiem Ludwika Borawskiego, Mieczysława Kuzmy i Zygmunta Stępińskiego.

Nr 9: kamienica z 1750.

[Senatorska 11](#): pałac Małachowskich. Powstał w 1731-50 dla Józefa Benedykta Loupia na ziemi kupionej od Józefa Grzybowskiego. Jako że Loupi był burmistrzem Warszawy, sprawa była na cenzurowanym i spotkała się z małą przychylnością szlachty, sugerowano, że burmistrz chce wykorzystać trudną sytuację Grzybowskiego. Burmistrz jednak podupadły dworek kupił i zaczął budować pałac, wydając taką masę pieniędzy, że zachwiał obrotem pieniędzmi w mieście. Następny właściciel, kanclerz wielki koronny Jan Małachowski, kupił pałac w 1750 i go przerobił, prawdopodobnie wg proj. Jakuba Fontany. W 1784 Mikołaj Małachowski sprzedał pałac wraz z ogrodem Roeslerowi i Hurtigowi, a ci wystawili tu kamienicę z ogromnym domem handlowym. Za czasów pruskich pałac wystawiono na licytację za 2000 dukatów i budynek często zmieniał właścicieli. W pewnym okresie mieścił się tu orkiestron, czyli specjalna maszyna do gry, jednak grała tak głośno i tak często się zacinała, że policja zakazała używania jej. W czasie wojny został zniszczony, odbudowano go w 1948-9 pod kierunkiem Zygmunta Stępińskiego. Mieści się tu siedziba PTTK i galeria.

[Senatorska 13\15](#): pałac Prymasowski. W 1593 powstał tu dwór biskupa płockiego Wojciecha Baranowskiego na miejscu różnych dworów i browarów. W 1613 Baranowski oddał posesję kapitule gnieźnieńskiej, przeznaczając dwór na mieszkania prymasów. Budowę dworu zakończył prymas Wawrzyniec Gembicki, a ozdobił prymas Jana Lipski. Dwór został zniszczony w czasie potopu szwedzkiego. W 1691 został przebudowany przez Tylmana z Gameren dla prymasa Michała Radziejowskiego. Każdy kolejny prymas dokonywał jakichś przeróbek, największych Antoni Ostrowski i Michał Poniatowski, kiedy to dodano portyk i galerie, wg proj. Efraima Schroegera w 1777-83, resztę zrealizował Szymon Bogumił Zug w 1784-9. Dekoracje sztukateryjne wewnątrz wykonał Antoni Graff. W czasie oblężenia pruskiego prymas Poniatowski wysłał list do Prusaków ze wskazaniem słabych punktów obrony miasta. Zdradziecki list przejęli jednak Polacy i podeszli pod pałac, chcąc powiesić zdrajcę. Prymas w obawie przed strykiem zażył jednak truciznę. Po upadku kraju siedzibę miał tu Suworow, ale papież, niechętny Polakom, podarował pałac królowi Pruskiemu Karl Georg Heinrich von Hoym. W 1815 umieszczono tu Komisję Rządową Wojny, w 1870-5 wojskową szkołę junkrów, biura oberpolicmajstra Warszawy, a od 1927 Ministerstwo Rolnictwa. W XIX w. często przebudowywano pałac, dobudowano piętro. W 1939 pałac został spalony, odbudowany w 1949-50 pod kierunkiem Stanisława Marzyńskiego na potrzeby Ministerstwa Kultury i Sztuki.

Pomnik Stanisława Staszica. Pomnik ustawiono (bez odsłonięcia) w 150. rocznicę śmierci Staszica, w 1976. Autorem jest Stanisław Lipski. Pomysł pomnika przedstawiło Towarzystwo Przyjaciół Warszawy w 1967. Z braku funduszy wykorzystano głaz narzutowy, ofiarowany przez Muzeum Ziemi, w którym wykuto popiersie Staszica. Na głazie widnieje napis: Stanisław Staszic (1755-1826) Wielki patriota, mąż stanu, przyrodnik, działacz oświatowy, społeczny. Prekursor geologii, górnictwa, hutnictwa i spółdzielczości. . Protektor nauk rolnictwa i leśnictwa. W 1976 roku w 150. rocznicę śmierci składa hołd Naród. W 2009 pomnik usunięto i...?

[Senatorska 14](#): pałac Blanka. Początkowo stał tu w 1643 drewniany dwór wojewody poznańskiego Michała Ostroroga, od 1694 Boharkiewiczów, aż wreszcie w XVIII w. dworek należał do Załuskich. W poł. XVIII w. Szaniawscy kupili tę chylącą się do upadku ruderę i odnowili go. Jednak niedługo później Filip Nereusz Szaniawski, który dostał budynek w wianie, kazał dworek rozebrać i w 1762-4 wg proj. Szymona Bogumiła Zuga, wystawił na fundamentach pałacyk. Po jego śmierci pałac przeszedł w ręce gen. Aleksandra Soldenhoffa, który odstąpił go w 1777 za 6000 dukatów holenderskich Piotrowi Blankowi. Pałac został przerobiony wg proj. Jana Kamsetzera. Na pierwszym piętrze urządził swoje prywatne apartamenty i organizował tam często koncerty muzyczne. Na parterze miał Blank swój kantor: przy oknach stały pulpity, gdzie pisarczykowie notowali transakcje,

a przy długim sosnowym stole stało tylko jedno krzesło dla klienta. Leżały tam woreczki po 500 dukatów holenderskich, które przy stole obok napełniane były przez rachmistrzów. Oni także ładowali pieniądze w worki różnych kolorów, oznaczających klientów. Blank zgromadził tu również dużą kolekcję obrazów i rzeźb. W czasie krachu w 1793 tylko Blank posiadał wolną gotówkę, tylko w bankach holenderskich. Później okazało się, że Blank był na pensji ambasady carskiej. Po śmierci bankiera w 1797 pałac wystawiono na licytację, kupił go szambelan Budziszewski i przeznaczył na mieszkania, które często zmieniały właścicieli. W 1826 pałac odziedziczyła Józefa Budziszewska, żona Aleksandra Kiersnowskiego. W 1863 pałac skonfiskowano i przez 4 lata stacjonowało tu wojsko rosyjskie i komisja śledcza. Kiedy pałac zwrócono Kiersnowskim, wymagał on sporego remontu. Wreszcie w 1879 pałac przeszedł w ręce Stanisławy z Kiersnowskich Wierzbickiej, a od 1890 jej córki Marii. W 1896 pałac kupił magistrat i w latach 1896-1944 pałac uzyskał połączenie z ratuszem. W 1915 mieściła się tu komenda straży obywatelskiej, a od 1919 komenda policji. W latach 1935-8 dokonano przeróbek i remontu, aby przystosować go na siedzibę prezydenta Warszawy Stefana Starzyńskiego. W 1939 pałac zajęli hitlerowcy. Zniszczony w 1944, odbudowano w 1947-9 pod kierunkiem E. Kienitz-Trembickiej i M. Ruszkowskiego jako pierwszy na placu Teatralnym. Umieszczono tu Biura Oddziału Warszawskiego Pracowni Konserwacji Zabytków i Urząd Konserwatora m.st. Warszawy.

Zachowała się Sala Muszlowa i klatka schodowa, projektu Sz. B. Zuga.

Tablica upamiętniająca dzień 04.08.1944, kiedy pod pałacem poległ Krzysztof Kamil Baczyński [Senatorska 16\18](#): pałac Jabłonowskich. W 1725 stanął tu pałac Bielińskiej, a w latach 1768-85 wg proj. Dominika Merliniego i Jakuba Fontany dla Jabłonowskich. W 1817 przeniesiono tu ratusz miejski i urzędował tu carski policmajster warszawski. W 1863, w czasie powstania styczniowego, ratusz spalono. W czasie odbudowy w 1864-9 pałac rozbudowano i dodano wieżę. Prace prowadził Józef Orłowski wg proj. Rafała Krajewskiego. Wtedy powstała wieża i część ratusza na parceli zajętej wcześniej przez kamienicę Łagiewnickich. Wewnątrz zbudowano wielką salę posiedzeń Rady Miejskiej z galeriami na słupach żeliwnych, oraz mniejszą salę portretową z portretami 25 słynnych Polaków i salę Dekerta z plafonem 'Triumf Prawdy Plerscha. Na wieży zwykle dyżurował strażak. Odbływały się tu coroczne bale na rzecz paralityków, pań św. Wincentego a Paulo i biedne matki. 11.01.1919 w Sali Aleksandryjskiej Paderewski otrzymał dyplom honorowego obywatelstwa Warszawy, wykonany przez prof. ASP Edwarda Trojanowskiego. Gośćmi byli abp Kakowski, nuncjusz Achille Ratti, prezydent miasta Drzewiecki, marsz. Piłsudski i wielu innych znakomitych gości. W okresie międzywojennym urzędowała tu policja polityczna, tzw. defensywa. 02.02.1927 ogłoszono konkurs na przebudowę ratusza, na którą zgłosił swoje projekty kwiat polskiej architektury. Za najlepszy uznano projekt Oskara Sosnowskiego, z którego zrealizowano tylko... siedmiokondygnacyjny budynek od ul. Daniłowiczowskiej, który wystając ponad ratusz szpecił wyglądem plac... W 1939 to tu urzędował Stefan Starzyński, a z balkonu wygłosił swoje słynne przemówienie do mieszkańców broniącej się Warszawy. Mieściło się tu centrum dowodzenia Obroną Cywilną Warszawy. W 1944 budynek spłonął doszczętnie, ruiny uprzątnięto w 1954 i później postawiono tu pomnik Nike Bohaterów Warszawy. W 1989 ratusz zdecydowano się odbudować a Nike przeniesiono na al. Solidarności. Ratusz powstał w 1996-7 wg proj. Janusza Matyjaszkiewicza, przy współpracy B. Biełyszewa, J. Czyża, K. Grochowskiego, L. Klajnerta, M. Różańskiego, M. Szwedzińskiego, J-M. Dandoy, Thierry Descheemeacker i Erick Staner. Fasadę odtworzono na podstawie zdjęcia z pocz. XX w. W 1997 budynek oddano do użytku jako biurowiec w formie z 1937. Żeliwne elementy z sali balowej pałacu Jabłońskich. Umieszczono je na dziedzińcu wewnętrznym. Miejsce śmierci K.K. Baczyńskiego. Kamień poświęcony Krzysztofowi Kamilowi Baczyńskiemu ustawiono w 1999 z inicjatywy Wiesława Budzyńskiego. Miejsce to ustalił on z dwoma kolegami poety, Zbigniewem Czajkowskim i Witoldem Sławskim z dokładnością do 2 metrów.

W bramie tablice upamiętniające walki z czasów II wojny światowej.

Fundament wieży ratuszowej z XIX w.

[Senatorska 20](#): kościół Panien Kanoniczek. W 1715-22 powstał tu kościół pw. Św. Andrzeja wraz z klasztorem Jezuitów z fundacji prymasa Teodora Potockiego dla hospicjum oo. Jezuitów z Rawy Maz.

W 1774 klasztor skasowano, a kościół stał się parafialnym dla przedmieścia Warszawy. W 1817 kościół, jako za mały na parafialny, przejęły panny kanoniczki, przerabiając go wg planów Christiana Piotra Aignera. Kościół należał do Kapituły Dam Świeckich tego zakonu. Była to wspólnota wdów i panien, które nie posiadały rodziny i chciały prowadzić bogobojne życie. Panną kanoniczką mogła zostać tylko kobieta, legitymująca się przynajmniej 3 pokoleniami arystokratycznymi z obu stron. Do czasów II wojny światowej skompletowano całe wyposażenie i zaadaptowano na klasztor kamienicę od ul. Bielańskiej. Brały tu śluby młode pary z wyższych sfer. W 1944 kościół spłonął, a ruiny rozebrano w 1954, mimo, że ruiny zostały zabezpieczone przez Beatę Trylińską, a projekt odbudowy wykonał Stanisław Żaryn. Odbudowano go w 1998-9 jako Kościół Środowisk Twórczych pw. Św. Brata Alberta i św. Andrzeja Apostoła. Na froncie budynku umieszczono wersy z ewangelii, które padły z ust Jana Pawła II z okazji pielgrzymki i mszy na pl. Piłsudskiego w 1979: „Niechaj zstąpi duch Twój i odnowi oblicze ziemi, tej ziemi. Panny kanoniczki mają domy już tylko w Małopolsce.

~ Nr 22: Kamienica. Powstała w pierwszej poł. XIX w. Mieścił się tu słynny sklep wyrobów żelaznych Krzysztof Brun & Syn. W 1944 spalona, rozebrana do końca w 1952.

Nr 24: Przedszkole nr 14. Powstało w 1962.

~ Nr 24\26: Kamienica Na Gołubskim. (Drugi adres Bielańska 1). Powstała w 1827 wg proj. A. Corazziego z portykiem kolumnowym dla Wawrzyńca Mikulskiego. Na fasadzie była loggia z portykiem. Mieścił się tu potem Bank Dyskontowy Warszawski. Mieścił się tu skład apteczny Ludwika Spiessa, z którego powstała potem Polfa Tarchomin. Znany był w Warszawie wierszyk: Co to jest? Z przodu S, z tyłu S, a w środku pies? W 1944 kamienica spłonęła doszczętnie, a resztki rozebrano w 1962 pod budowę Osiedla Plac Teatralny.

[Senatorska 27](#): kamienica Pestykusa. Powstała w 1821 wg proj. Christiana Piotra Aignera dla dzierżawcy loterii klasycznej Pestykusa. W 1829 otwarto tu skład win Krzymińskiego. Właściciel, zwany Ojcem Piotrem, miał tu tzw. 'kapliczkę, gdzie zapraszał tylko znajomych znawców wina. Bywali tu znani w ówczesnej Warszawie aktorzy, literaci, dziennikarze i inni. Zniszczoną w 1944 kamienicę odbudowano w 1948-50 wg proj. Teodora Bursche.

Bloki osiedla Bielańska. Powstały w 1959-66 wg proj. Jerzego Czyży, Jana Furmana, Andrzeja Skopińskiego i Lecha Robaczyńskiego.

~ Nr 29: Galeria Luxenburga. W latach 1907-9 powstała tu duża galeria handlowa, proj. samego właściciela, Maksymiliana Luxenburga, Leona Drewsa i Czesława Przybylskiego. Nad wejściem widniała dewiza: Sibi et suis, czyli „sobie i swoim. Były to dwa pawilony z holem pośrodku i oszklonym dachem. Budynek był w stylu empire, wewnątrz secesyjne z elementami ludowymi. W okresie międzywojennym dodano dekoracje egipskie. Wewnątrz było 700 pomieszczeń, mieściły się tu Grand Hotel, kino, sklepy, kawiarnia Grand Cafe, restauracje, a w podziemiach tor wrotkarski. W latach 1919-31 swą siedzibę tu miał Teatr Qui Pro Quo, w którym występowali m.in. Hanka Ordonówna, Mira Zimińska, Zula Pogorzelska i Fryderyk Jarossy. Mieścił się tu również zarząd Towarzystwa Przyjaciół Dzieci Ulicy. W latach 30 galeria przeżywała kłopoty finansowe, a w 1944 spłonęła. Po wojnie resztę rozebrano i poprowadzono tędy ul. Canaletta. Podobno można było odbudować galerię, bo jakość ruin na to pozwalała, ale nie miało to sensu, bo działalność galerii nie odnalazłaby się w powojennej rzeczywistości.

[Senatorska 29\31](#): klasztor Reformatów. Na miejscu drewnianej, parterowej budowli na 10 cel z 1635 wzniesiono gmach w latach 1671-1722. Wcześniej, w 1657 wojska Rakoczego splądrowały klasztor. W jego ogrodach kontemplowali również królowie Jan III Sobieski i August II Mocny, a Jan Kazimierz romansował tu z Katarzyną Denhoff. Pewnego razu natknął się nawet na nich Jan Sobieski, co opisał w swych listach. W 1864 reformaci zostali wyrzuceni z klasztoru w ramach represji popowstaniowych. W 1944 klasztor został zniszczony, jednak szybko go odbudowano i w 1946 Reformaci osiedlili się tu z powrotem. W 1949 władze zabrały zakonnikom 7/8 budynku dla Zakładu Osiedli Robotniczych, który przebudował wewnątrz. Klasztor odbudowano w 1950-6 wg proj. Stanisława Jackowicza. Zabrano im również ogród, na miejscu którego znajduje się dziś szkoła. Dziś klasztor nadal zajmuje tylko część budynku, reszta jest wynajmowana różnym firmom.

[Senatorska 31](#): kościół Reformatów św. Antoniego Padewskiego. Reformatów sprowadził do Polski w

1623 Zygmunt III Waza, który interweniował w tej sprawie u papieża Grzegorza XV. Początkowo ziemię otrzymać mieli karmelici, ale król zmienił zdanie. 04.10.1623 król osobiście, wraz audytorem papieskim Giovannim Altierim, późniejszym papieżem Klemensem X, rozpoczął budowę kościoła. Zygmunt III nadał mu imię św. Antoniego Padewskiego w podziękowaniu za zdobycie Smoleńska, które zostało zdobyte w dniu święta patrona. W 1635 stanęła tu drewniana świątynia, poświęcona 13.05, którą zastąpiła murowana w 1671-81 z fundacji kasztelana wojnickiego Stanisława Leszczyńca-Skarszewskiego, zbudowana pod kierunkiem Franciszka Czosłowicza. Wcześniej, w 1657 wojska Rakoczego splądrowały kościół. Wokół kościoła mieścił się cmentarz, zamknięty w 1784. W małym domku obok kościoła rekolekcje odbywali królowie: Jan III Sobieski, August II i III, a także żona Augusta III, Maria Józefa, która spędzała tu dużo czasu na modlitwie. W 1813 zawaliło się sklepienie. Porządny remont nastąpił jednak dopiero w 1872. W 1944 kościół spalono, odbudowano go w 1956 pod kierunkiem Karola Szymańskiego. Zachowały się krużganki z 1791, razem z kratą z 1785. Krużganki owe powstały w dość nieoczekiwanych okolicznościach: król SAP pewnego dnia niespodziewanie odwiedził klasztor, czym wzbudził w nieprzygotowanych zakonnikach popłoch. Jednak był on na tyle przewidujący, że przywiózł całą zastawę ze sobą i kazał służbie przygotować ucztę w refektarzu. Pod koniec wizyty podarował zakonnikom całą srebrną zastawę na 50 osób. Zakonnicy szybko sprzedali srebro, a za uzyskane pieniądze wystawili krużganki. Mieści się w nich wiele epitafiów i tablic pamiątkowych, od XVIII w. aż do 1945. Przed kościołem stoi figura Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Marii Panny z 1851 dłuta Antoniego Messinga. Na fasadzie tablica z łacińskim napisem Bogu Najlepszeemu Najwyższemu. Świętemu Antoniemu Padewskiemu, tej świątyni opiekunowi [i] patronowi, [kościół] poświęcony Roku Pańskiego 1676.

We wnętrzu ołtarz św. Józefa z 1756, ufundowany przez Augusta III i jego żonę; epitafia i droga krzyżowa z drugiej poł. XVIII w. Zachowały się również sztukaterie i kraty. Po wojnie część wyposażenia sprowadzono z kościoła w Podgórzynie na Dolnym Śląsku. Są także kaplice Najświętszej Marii Panny z 1670, przebudowana z 1781, św. Antoniego z 1750, św. Rodziny z XIX: początkowo był to skarbiec i Serca Pana Jezusa z pocz. XX w.: obecnie jest to zakrystia.

[Senatorska 34](#): pałac Mniszchów. Powstał w 1714-8 wg proj. Burcharda Krzysztofa Munnicha dla marszałka koronnego Józefa Wandalina Mniszcha, na miejscu dworu Kazanowskich. Później pałac przeszedł w ręce zdrajcy i targowiczanina magnata Szczęsnego, dlatego zwany był pałacem Lucypera. W 1760 przebudowany wg planów Jana Piotra Ricaud de Tirregaille. W 1790 Józefina z Mniszchów Potocka sprzedała pałac ks. Stanisławowi Potockiemu, potem w tym samym roku właścicielem został Prot Potocki, po nim Katarzyna z Potockich Kossakowska, która aktem darowizny przekazała pałac Janowi i Feliksowi Potockim, którzy rozparcelowali ogród i oficyny, zostawiając sobie korpus główny. W 1805 pałac sprzedano urzędnikowi pruskiemu Fryderykowi Wilhelmowi Mosqua, który umieścił tu salę koncertową, działało tu również Towarzystwo Muzyczne Harmonia, założone przez Ernesta Amadeusza Hoffmana, który posiadał tu mieszkanie. Mieścił się tu także skład mebli, aż wreszcie w 1829 budynek przebudowano wg proj. Adolfa Szucha na potrzeby Resursy Kupieckiej. Odbywały się tu najsłynniejsze imprezy towarzystwa z wyższych sfer. Od 07.09.1939 do 14.08.1944 mieścił się tu Szpital maltański. Budynek zniszczono w 1944 i odbudowano w 1962 pod kierunkiem Mieczysława Kuzmy, zmieniając kopułę i sterczyny. Dziś mieści się tu Ambasada Belgijka.

[Senatorska 35/37](#): pałac Błękitny zwanym Zamoyskich. Pierwszy pałac zbudowano tu na przeł. XVII i XVIII w. dla biskupa warmińskiego Teodora Potockiego. Uliczka wjazdowa była od strony ogrodu saskiego. W 1721 podarował go swemu bratu Stefanowi, referendarzowi królewskiemu. W 1726, Stefan Potocki odstąpił pałac królowi Augustowi II, który podarował go córce Annie Orzelskiej, która była owocem romansu króla i winiarczki Henrietty Renard. Gdy w 1702 urodziło mu się dziecko z hr. Cosel, z Warszawy nadeszła wieść, że Henrietta również urodziła córkę i pyta, co robić. Wściekła hr. Cosel kazała zerwać wszystkie kontakty z matką i córką. Ale to tylko legenda. Przyrodni brat króla znalazł córkę, król ją rozpoznał i otoczył przepychem. Przy pałacu, w 1726, pracowało 600 murarzy, dzień i noc, żeby jak najszybciej zbudować budowlę: zajęło to 6 tygodni (w rzeczywistości ok. pół roku). Wyposażenie, ogród i kaskadę wykonano pod nadzorem Karola Fryderyka Pöppelmana, a

projektantem korpusu głównego, skrzydeł i oficyn był Joahim Jauch i Jan Deybel. Później dobudowano jeszcze kordegardę, a za bramą od ulicy mieściła się stajnia. Budynek w głębi służył jako kuchnia i piekarnia. Dekoracje rzeźbiarskie wykonali Fumo i Camparetti. Całość otaczał piękny ogród. Widocznym miejscem była studnia w charakterze kaskady z posągami bóstw wodnych, parter ozdobiono basenem z posągami i trawnikami. Podobno król zbudował tajny tunel łączący pałac Błękitny z Saskim.

W latach 1730-1811 pałac należał do Czartoryskich na skutek zamiany na pałac w Wilanowie. Ówczesna właścicielka, Maria Zofia Denhoff, na skutek usilnych próśb króla Augusta i Elżbiety Sieniawskiej, matki Marii, oddała ona Wilanów królowi. Później Maria ożeniła się z Augustem Czartoryskim. Następnie pałac dostał się Izabeli Fleming, która ożeniła się z Adamem Kazimierzem Czartoryskim. Przerobili oni pałac w 1766-8 pod kierunkiem Fontany i w 1770-81 pod kierunkiem Schroegera. Pierwsza przeróbka polegała na remoncie apartamentów na parterze: Johann Raspe wykonał stolarkę, Benedykt Knor meble, Antoni Stryling lamperie, Gilhaus posadzki, Jan Bojanowski i Szarkowski złocili listwy, Danel Poltz malował supraporty, Johanes Haweman łoże ozdobne, Michał Dollinger marmurowe stoliki, Benoist i Szneyder tapicerkę, Jan Dawid Rykner, Daniel Lobeck i Wojciech Ziębecki ślusarkę, Johann Jacob Johr szyby, Rochus Szachtynger kotlarstwo. Gabinet obito ałtarem. Schroeger nadbudował natomiast oficyny nad kuchnią, wozownią, dokończył pokoje, postawił bibliotekę nad oranżerią i dostawił oficynę. Biblioteka była pięknie wyposażona i budziła zachwyt gości, którzy licznie objawiali się w pałacu. Czartoryski w latach 60 XVIII w. prowadził tu salon, w którym gromadził co tydzień takie osoby jak Naruszewicz, Karpiński i Książnin. Tutaj spaliła się 15letnia córka Czartoryskich, Teresa. W trakcie przebierania się na bal, suknia zajęła się od kominka i dziewczyna uległa śmiertelnemu poparzeniu. Czartoryscy stracili serce do tego pałacu i po przeniesieniu się na stałe do Puław, pałac sprzedali w 1811.

Kolejni właściciele, Stanisław i Zofia Zamoyscy, organizowali wieczory literackie, Zofia udzielała się charytatywnie, koncerty muzyki (grał tu np. Chopin). W latach 1812-15 gruntownie zmienili pałac wg planów Fryderyka Alberta Lessla i dodali oficynę w 1815-9. W 1816-7 Paweł Maliński wykonał na frontonie pałacu fryz Triumf Bachusa, złożony z 72 figur. Urządzono nową bibliotekę w dawnej masztalerni Czartoryskiego, dzięki uwagom Zamoyskiego budynek uzyskał zabezpieczenie przeciwpożarowe i przeciw wilgoci. Szafy biblioteczne wykonał Nassauer. Oprócz książek Zamoyscy posiadali mnóstwo doskonałych obrazów. W oficynie mieszkała Klementyna z Tańskich Hoffmanowa, autorka poczytnych książek, pisarz i dramaturg Józef Korzeniowski, prof. Filozofii Krystyn Lech Szyrma, literat Feliks Bernatowicz. W drugiej oficynie mieściła się drukarnia Antoniego Gałęzowskiego, mieszkali tu Antoni Odyniec i Jan Ordyniec. W 1866-8 dobudowano bibliotekę. W 1859 dach pokryto nową blachą. W 1846 runęło zadaszenie biblioteki. Henryk Marconi wykonał plany przebudowy, ale z braku finansów wykonano je w 1854. Nowe szafy biblioteczne wykonał Gajdaszewski. W 1866 Tomasz Zamoyski skatalogował zbiory biblioteczne, a przebudowano bibliotekę wg proj. Juliana Ankiewicza. Zbiory ordynacji Zamoyskich zdobyły wreszcie wysoką rangę naukową. Liczyły 50000 druków plus rękopisy i inkunabuły. W 1896 pracuje tu Żeromski, pomagając Tadeuszowi Korzonowi. Przed samą I wojną Jan Heurich syn dokonał przebudowy niektórych wnętrz. Po wojnie Maurycy Zamoyski udzielił gościny Amerykańskiej Misji do Spraw Żywnościowych. Zbiory książek systematycznie się powiększały. Korzon zresztą mieszkał od ul. Żabiej i urządził u siebie spotkania kulturalne dla naukowców, pragnących kontynuować tradycje Szkoły Głównej.

W 1944 budynek spłonął wraz z dziełami sztuki. Zasoby biblioteki przechowywano w piwnicach, a to co nie spłonęło, wywieziono do Niemiec. W 1945 zabezpieczono ruiny. Odbudowę w 1948 nadzorowali Bruno Zborowski i Zaslav Malicki. Rzeźby wykonano w pracowni Władysława Szyndlera. W 1958 w oranżerii umieszczono popularną wśród literatów kawiarnię „Błękitna. Dziś mieści się tu siedziba Zarządu Transportu Miejskiego.

Oficyna. Powstała w 1833-5 wg proj. Benedykta Schmidtnera. Po wojnie odbudowana w 1950 wg proj. Bruno Zborowskiego. Umieszczono tu m.in. Towarzystwo Przyjaźni Polsko-Chińskiej.

[Senatorska 38](#): Dom Bankowy Wilhelma Landaua. Zbudowany w 1904-6 dla łódzkiego finansisty, wg planów Gustawa Landaua-Gutentegera i Stanisława Grochowicza. Zachowała się sala operacyjna z

detalem rzeźbiarskim, stolarką i posadzką. Dziś mieści się tu Instytut Francuski.

[Senatorska 40](#): Dom Bankowy Landaua. Powstał na pocz. XX w. Po wojnie umieszczono tu Stołeczny Ośrodek Propagandy Partyjnej. Do 1968 roku mieszkał tu profesor Leszek Kołakowski (1927-2009) - filozof. Po wydarzeniach marcowych zmuszony do emigracji. Przypomina o tym tablica pamiątkowa, odsłonięta na frontowej ścianie domu 24 X 2012.

~ Księgarnia Nakładowa Franciszka Spiessa.

Figura św. Jana Niepomucena. Dzieło Giovanniego Cievorottiego z 1731, ufundowana przez marszałka wielkiego koronnego Józefa Wandalina Mniszcha. Na cokole umieszczono herby fundatorów i na każdej stronie napis: FORTITVDO męstwo (zrzucanie świętego do rzeki), IVSTITIA sprawiedliwość (spowiedź królowej), PRVDENTIA roztropność (spór z królem), TEMPERANTIA umiarkowanie (rozmyślanie w więzieniu). Poniżej widnieją inicjały JMK i ich odbicie połączone literą W Józef Wandalin Mniszech i Konstancja z Tarłów, jego żona, a także ich herby rodowe. Pomnik stał kiedyś w parku należącym do pałacu Mniszców, który znajdował się w tym miejscu.

Data nadania nazwy: XVII wiek
